

Aan:
Het College van Burgemeester & Wethouders en de Gemeenteraad

Naritaweg 10
1043 BX Amsterdam
www.fnvjong.nl

Datum:
20 maart 2014

Onderwerp:
Jongeren thema's gemeentelijk beleid

Geacht College-/raadslid,

De gemeenteraadsverkiezingen zijn achter de rug, nu komt het op het sluiten van de coalities aan. U krijgt de komende jaren de verantwoording voor het sociale jongerenbeleid in uw gemeente. Dat is een uitdaging op zich, want de werkloosheid onder jongeren bevindt zich immers op een recordhoogte. Dit treft ook jongeren in uw gemeente.

In deze brief gaan wij in op de aanpak van jeugdwerkloosheid, de afstemming in het onderwijsveld en het bijstandsbeleid voor jongeren. Stuk voor stuk thema's die sterke raakvlakken hebben met het gemeentelijk beleid en waar u als volksvertegenwoordiger een verschil kan maken voor werkende, werkzoekende, schoolgaande en uitkeringsgerechtigde jongeren in uw gemeente.

FNV Jong geeft u hierop graag een voorzetje. FNV Jong is de snelst groeiende bond van Nederland en komt op voor jongeren die de eerste stappen op de arbeidsmarkt maken. Het is bij uitstek van groot belang om in uw te sluiten coalitieakkoord te investeren in jongeren, zij vormen ten slotte de maatschappij van morgen. Schep kansen en biedt ondersteuning waar nodig. Wij vragen uw aandacht voor onderstaande voorstellen, waarover u verderop in de brief meer kunt lezen:

1. Jeugdwerkloosheid

- Koppel een structurele financiering aan de aanpak van jeugdwerkloosheid
- Introduceer de Startersbeurs en mentorprojecten als instrumenten in de aanpak van jeugdwerkloosheid
- Geef jongeren de voorkeur bij aanbestedings- en aannamebeleid

2. Onderwijs

- Stimuleer betere afstemming tussen onderwijsinstellingen en lokale arbeidsmarkt
- Creëer meer BBL- leerwerkplekken middels vouchers en sectorplannen

3. Bijstandsbeleid jongeren

- Zorg voor ondersteuning en maatwerk tijdens de vier-weken-zoektermijn
- Houd gemelde jongeren in beeld
- Stel beleidsregels op om inspanningen na de zoektermijn te beoordelen

1. Jeugdwerkloosheid

Volgens het meest recente cijfer van het CBS bedraagt de jeugdwerkloosheid 16,3% (over februari 2014). Dit is ruwweg dubbel zo hoog als de reguliere werkloosheid. Een bijzonder grote groep jongeren is daarmee werkloos. Dat is op zichzelf al zorgelijk en onwenselijk. Uit onderzoek blijkt dat de jongeren die nu werkloos zijn de komende 20 jaar relatief gezien minder zullen verdienen en minder voortvarend carrière zullen maken. Dat betekent ook dat een doeltreffende aanpak van de jeugdwerkloosheid vandaag, zorgt voor een meer welvarend Nederland de komende decennia.

1.1 Bied (meer) werkloze jongeren ervaring met de Startersbeurs

Het gebrek aan werkervaring maakt het voor veel jongeren moeilijk om aan het werk te komen. Het creëren van werkervaringsplekken blijkt zeer effectief om dit tegen te gaan. Het door FNV Jong, met CNV Jongeren en hoogleraar Ton Wilthagen, bedachte model van de Startersbeurs blijkt zeer doeltreffend te zijn. Gedurende een periode van 6 maanden doet een jongere onder de 27 jaar die in het bezit is van een startkwalificatie werkervaring op. Hier staat een maandelijkse vergoeding van €500,- tegenover, waarvan €400,- gefinancierd door de gemeente en €100,- door het bedrijf. Verder worden op voorhand concrete afspraken gemaakt over leerdoelen en de te ontwikkelen competenties. Controle of de Startersbeurs niet oneigenlijk gebruikt wordt ligt bij de gemeente zelf.

De Startersbeurs is in meer dan 120 gemeenten ingevoerd. Uit eerste resultaten blijkt dat veel van de jongeren na afronding van de Startersbeurs een baan gevonden hebben. Volledigheidshalve verdient het de opmerking dat ook andere vormen van werkervaringsplaatsen bestaan. Denkt u aan de Starterscheque (Den Haag), Vouchers (Groningen) en de Stage Nieuwe Stijl (Leiden). Ook als u voor een andere vorm dan de Startersbeurs kiest in uw gemeente dan willen we u met klem verzoeken **de hoeveelheid werkervaringsplaatsen die u aanbiedt zo groot mogelijk te maken en daarbij het leeraspect te benadrukken.**

1.2 Koppel een structurele financiering aan de aanpak jeugdwerkloosheid

Een groot deel van de aanpak van jeugdwerkloosheid is gefinancierd met incidentele middelen. Dit zorgt er voor dat aan het begin van elke crisis op de arbeidsmarkt (opnieuw) gezocht moet worden naar financiële ruimte voor de aanpak van dit probleem. Daarnaast is er sprake van terugkerende opstartproblematiek, omdat beleid dat de vorige keer goed werkte opnieuw geoperationaliseerd moet worden. Een doorlopende structurele reservering voor de aanpak jeugdwerkloosheid verhelpt dit probleem. Bij een nieuwe crisis is het beleid nog operationeel en moet het hoogstens opgeschaald worden. Iets dat zorgt voor een veel flexibelere en doeltreffendere aanpak jeugdwerkloosheid. Getuige ook de gemeente Leiden, die met een dergelijk model werkt en één van de laagste jeugdwerkloosheidspercentages van Nederland kent.

Wij sluiten niet de ogen voor de deels conjuncturele aard van jeugdwerkloosheid. Als zodanig snappen wij de noodzaak voor (deels) incidentele financiering, om ten tijde van crisis op te kunnen schalen waar nodig. **Wij bepleiten echter een kern van structurele financiering**, die het mogelijk maakt al het beleid op veel kleinschaligere vorm ten tijde van betere conjunctuur voort te kunnen zetten. Dit zal naar onze mening niet alleen leiden tot een snellere en doeltreffendere aanpak jeugdwerkloosheid in de toekomst. Maar zal ook aanzienlijk efficiënter zijn, aangezien de noodzaak van forse investeringen die samen hangt met de opstart beduidend kleiner worden.

1.3 Introduceer mentorschappen in de strijd tegen jeugdwerkloosheid

Een quickscan van verkiezingsprogramma's levert een beeld op dat veel partijen er grote waarde in zien om met het lokale bedrijfsleven goed samen te werken. Dit met als doel de jeugdwerkloosheid te bestrijden. Daar zijn wij het mee eens. De vraag is echter hoe dergelijke samenwerkingsverbanden tot concrete initiatieven leiden.

Eén van de problemen waar jongeren op de arbeidsmarkt tegenaan lopen is een gebrek aan professioneel netwerk. De overgrote meerderheid van alle vacatures in Nederland wordt op een andere manier dan door middel van sollicitatiebrieven gevuld. Jongeren komen hier moeilijk tussen. Het verzoeken van deelnemers van dergelijke lokale samenwerkingsverbanden, of eventueel zelfs netwerkclubs (voor ondernemers), om op te treden als mentor van een jongere of mentoren aan te leveren, is een concrete invulling die potentieel enorme resultaten kan opleveren. **Mentortrajecten zijn een bewezen en erg doeltreffend middel om jongeren aan het werk te helpen.** Als gemikt wordt op jongeren die weinig intensieve coaching nodig hebben kunnen de kosten van een dergelijk project beperkt blijven met grote resultaten; het in het contact brengen van de jongere met de juiste mentor kan al enorme resultaten hebben.

1.4 Geef jongeren de voorkeur bij aanbestedings- en aannamebeleid

De gemeente zelf is ook afnemer van een grote hoeveelheid diensten binnen de lokale economie. Van deze rol kan gebruik gemaakt worden om jeugdwerkloosheid te bestrijden. Heel concreet kan dit door Social Return- eisen specifiek voor jongeren te stellen, wat inhoudt dat het bedrijf in het kader van de geleverde dienst ruimte heeft gecreëerd voor BBL- leerwerkplekken. U kunt hierbij vooral ook denken aan opdrachten voor de horeca- en hoveniersbedrijven. Dit kan van enorme toegevoegde waarde zijn. **FNV Jong pleit voor Social Return (BBL) ter hoogte van minstens 5 procent van de complete aanneemsom.**

De gemeente is doorgaans lokaal één van de grotere werkgevers. Dit betekent dat daar ook een kans ligt om jeugdwerkloosheid aan te pakken. Niet alleen is het aannemen van voldoende jongeren van belang in het kader van de aanpak jeugdwerkloosheid. Ook voor de houdbaarheid van de ambtelijke organisatie is dit essentieel. Veel gemeenten hebben een vacaturestop gehad in de recente periode met het oog op de bezuinigingen, wat voor weinig (recente) instroom van jong talent heeft gezorgd. Daarnaast is het personeelsbestand van veel gemeenten in grote mate vergrijsd. Uit recente cijfers van het CBS blijkt dat werknemers binnen het openbaar bestuur en overheidsdiensten relatief oud zijn; gemiddeld 44 jaar. Dit heeft als gevolg dat er een reëel risico is dat er binnen afzienbare termijn een tekort aan ervaring binnen de organisatie zal zijn. **Dit is het meest eenvoudig op te lossen door meer jongeren aan te nemen.** Wat vanuit het perspectief van de jongeren zelf uiteraard ook zeer wenselijk is. Deze periode biedt daarvoor veel kansen voor een gemeente. Niet alleen omdat het talent op het moment voor het oprapen ligt, maar ook omdat een aantal maatregelen zijn doorgevoerd die het eenvoudig en voordelig maken om jongeren in dienst te nemen. Zo mag er tijdelijk actief geworven worden op jongeren tussen de 18 en 27 jaar en is het fiscaal aantrekkelijk om jongeren in dienst te nemen vanwege de tijdelijke premiekortingsregeling die specifiek geldt voor jongeren tussen de 18 en 27 jaar die vanuit de WW of bijstand komen. Aangezien beide maatregelen van tijdelijke aard zijn (geldend tot 1 januari 2016) is dit bij uitstek de periode om jongeren in dienst te nemen en uw organisatie meer toekomstbestendig te maken.

2. Onderwijs

Ondanks dat u als gemeente weinig directe invloed hebt op het onderwijs, kunt u een grote informele rol in het onderwijs hebben. Kansen van jongeren op de arbeidsmarkt worden voor een flink gedeelte

bepaald door de vooropleiding, of dit nou op het mbo, hbo of het wo is. De gemeente heeft een plicht om ervoor te zorgen dat er een optimale samenwerking is tussen arbeidsmarkt en onderwijsinstellingen zodat zoveel mogelijk jongeren, nadat zij klaar zijn met hun school, zo snel mogelijk aan de slag kunnen.

2.1 Stimuleer betere afstemming tussen onderwijsinstellingen en lokale arbeidsmarkt

FNV Jong vindt het belangrijk dat jongeren een opleiding kiezen die hen ook een reële kans biedt op de arbeidsmarkt. Echter, vooral binnen het mbo, maar ook op het hbo en wo, is dit lang niet altijd het geval. Op landelijk niveau zet FNV Jong in op een studiebijsluiters, maar ook op lokaal niveau kunnen gemeentelijke overheden een steentje bijdragen. Zij kunnen als gesprekspartner onderwijsinstellingen wijzen op de wenselijkheid van goede voorlichting van de studiekeuze en het algehele studieaanbod. Vaak bieden onderwijsinstellingen voor sommige opleidingen met een beperkt arbeidsmarktperspectief veel meer opleidingsplekken aan dan er vraag is op de (lokale) arbeidsmarkt. Volgens FNV Jong moet de gemeente aanmoedigen en faciliteren dat er **een sterkere dialoog en afstemming komt tussen onderwijsinstellingen** over welke onderwijsinstelling welke opleiding aanbiedt en hoeveel leerlingen er per opleiding worden toegelaten, vooral dus in het geval van opleidingen met een beperkt arbeidsmarktperspectief.

2.2 Meer BBL- leerwerkplekken via vouchers en sectorplannen

FNV Jong vindt de daling van het aantal leerwerkplekken in de BeroepsBegeleidende Leerweg (BBL) binnen het mbo uiterst zorgelijk. Op de leerwerkplekken in de bedrijven vindt de daadwerkelijke beroepspraktijkvorming plaats. De BBL bestaat uit minstens 60% praktijk en het overige deel uit theoretisch onderwijs. Volgens de barometer van de Stichting Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) uit januari 2014 daalde het aantal BBL-leerwerkplekken met maar liefst 18% vergeleken met dezelfde periode een jaar geleden. In sommige sectoren was er zelfs een daling van 66%, zoals in de Creatieve Industrie. Voor een gedeelte wordt dit veroorzaakt door een verschuiving van BBL naar BeroepsOndersteunende Leerweg (BOL), maar ook doordat de aanhoudende crisis ervoor zorgt dat bedrijven simpelweg niet meer de capaciteit hebben om leerwerkplekken aan te bieden. Dit is zorgelijk, omdat juist jongeren met een BBL- opleiding een relatief betere kans hebben op de arbeidsmarkt dan BOL-leerlingen. BBL-leerlingen hebben meer praktijkervaring en juist in de technieksector hebben wij in de komende jaren tienduizenden extra vakmensen nodig. De huidige situatie in de mbo opleidingen zorgt voor een nieuwe mismatch tussen opleiding en arbeidsmarkt.

Gemeenten kunnen dit probleem aanpakken door middel van een “BBL-voucher”. Dit geeft bedrijven een financiële prikkel om meer leerwerkposities te creëren. Dit soort projecten lopen al in de FoodValley-regio¹ en kan het aantal BBL leerwerkplekken stimuleren en hiermee de sterke daling van BBL-leerwerkplekken voorkomen.

Met de komst van het Sociaal Akkoord is het voor sociale partners mogelijk gemaakt om sectorplannen in te dienen met als doel werkloosheid te verminderen en een beter functionerende arbeidsmarkt. Deze plannen worden gedeeltelijk gesubsidieerd door het Rijk. Er zijn inmiddels tientallen plannen ingediend, waarvan er ten tijde van schrijven 6 zijn goedgekeurd. Hierin zijn veel (landelijke én regionale) afspraken gemaakt over creatie van leerwerkplekken. **Zo zijn er in het sectorplan Schilderen & Onderhoud en Afbouw en het sectorplan Transport & Logistiek respectievelijk 1.335 en 1.250 leerwerkplekken afgesproken.** Nu komt het neer op de uitvoering ervan en daar kunt u als gemeente een rol in pakken door verbindingen te maken. Deze afspraken dienen juist de jongeren in de bijstand en jonge nuggers (niet-uitkeringsgerechtigden). Met een

¹ Gemeenten Barneveld, Ede, Renswoude, Rhenen, Veenendaal, Scherpenzeel en Wageningen

leerwerkplek krijgen deze jongeren weer perspectief en vergroten zij hun kans op werk aanzienlijk (na behalen van het diploma).

Het vergroten van leerwerkplekken is niet alleen belangrijk voor voldoende aanwas van vakmensen in de toekomst, BBL- leerwerkplekken zijn namelijk ook een verplichting voor jongeren om hun diploma te behalen. Voldoende leerwerkplekken zijn daarom een onmisbaar onderdeel in elke poging om het aantal vroegtijdig schoolverlaters naar beneden te krijgen. Jongeren zouden niet buiten hun eigen macht om studievertraging moeten krijgen door het niet kunnen vinden van een leerwerkplek.

3. Bijstandsbeleid jongeren

Steeds meer jongeren doen een beroep op een bijstandsuitkering. Het aantal bijstandsonvangers tot 27 jaar nam in 2013 met 7,5 procent toe. In december 2013 zaten 38.000 jongeren in de bijstand, dat is ruim 9 procent van de totale bijstandspopulatie. De invoering van de zoektermijn van vier weken per januari 2012 heeft de instroom van jongeren in de bijstand enigszins beperkt. Daartegenover staat echter wel dat meer jongeren uit beeld van de gemeente raken.

Voor FNV Jong is elke jongere die op de bijstand moet terugvallen er één teveel. Wij juichen het toe dat jongeren er alles aan doen om bijstandsafhankelijkheid te voorkomen en dat gemeenten dit - indien nodig - stimuleren. Nu de hardste klappen op de arbeidsmarkt vallen kunnen niet alle jonge starters eraan ontkomen een beroep te moeten doen op de bijstand. De talrijke pogingen tot het vinden van werk hebben tot niets geleid en hun financiële situatie is doorgaans verzwakt. Een stijgend aantal jongeren krijgt daardoor te maken met de verplichte vier-weken-zoektermijn. Dit instrument poogt jongeren meer te stimuleren om op hun eigen benen te staan en meer verantwoordelijkheid te nemen. Hoezeer FNV Jong deze intentie ook onderschrijft, moeten we helaas ook vaststellen dat de zoektermijn ongewenste effecten heeft; het verhoogt de kans dat jongeren in financiële problemen komen, vergroot de groep onzichtbare jongeren en kan willekeur in de hand werken waar het gaat om de beoordeling van de geleverde inspanningen.

FNV Jong dringt er bij de gemeenten op aan om de vier-weken-zoektermijn niet sec uit te voeren zoals hoe de wet dat voorschrijft, maar in de uitvoering gedurende de zoektermijn meer rekening te houden met de persoonlijke omstandigheden en behoeftes van jongeren en dit in beleid vast te leggen.

2.1 Meer ondersteuning en maatwerk tijdens de zoektermijn

Veel gemeenten onthouden zich gedurende de zoektermijn van ondersteuning aan jongeren. Dit kan leiden tot schrijnende situaties zoals hoogoplopende schulden, het verder afglijden naar criminaliteit of verslaving. **Gemeenten dienen bij elke binnenkomende bijstandsaanvraag van een jongere onder de 27 jaar alert te zijn op de persoonlijke situatie.** Schrijnende gevallen moeten ontheven kunnen worden van de verplichte zoektermijn en direct in aanmerking komen voor passende ondersteuning en de daarbij behorende bijstandsuitkering.

Voorts roept FNV Jong gemeenten op om jongeren gedurende de vier-weken-zoektermijn te voorzien van begeleiding en ondersteuning bij het vinden van werk of een opleiding. Niet alle jongeren weten de goede wegen te bewandelen bij het vinden van een (eerste) baan en zijn erbij gebaat geholpen te worden. Dit kan bijvoorbeeld door sollicitatie- en netwerktrainingen aan te bieden. Gemeenten plukken hier tenslotte ook de vruchten van; jongeren blijven gedurende de zoektermijn in beeld en het vergroot de kans op het vinden van werk. FNV Jong geeft dagelijks sollicitatie- en netwerktrainingen op diverse onderwijsinstellingen in het land en zou deze op verzoek van een gemeente ook lokaal kunnen aanbieden aan jongeren die zich in de zoektermijn bevinden. Voor meer informatie hierover kan contact gezocht worden met FNV Jong.

2.2 Houd gemelde jongeren in beeld

FNV Jong maakte zich al vóór de invoering van de verplichte zoektermijn grote zorgen over de effecten van de vier-weken-zoektermijn op de groep niet-melders en onzichtbare jongeren. De zoektermijn leidt ertoe dat minder jongeren geneigd zijn zich te melden. Ook keren veel jongeren na de zoektermijn niet terug. Zo blijkt uit onderzoek van de gemeente Utrecht dat 64% van de jongeren niet terugkeert na de zoektermijn². Het verontrustende hierbij is dat veel gemeenten geen zicht hebben op de situatie van jongeren die zich wel gemeld hebben, maar niet zijn teruggekomen voor een bijstandsaanvraag. Inzet van de overheid zou juist moeten zijn om te voorkomen dat kwetsbare jongeren verder afglijden in de maatschappij en onzichtbaar worden.

Wij roepen gemeenten dan ook op gemelde jongeren zoveel mogelijk in beeld te houden. Dit kan concreet door na afloop van de zoektermijn de **jongeren te benaderen die niet zijn teruggekeerd**. U kunt ook voor een minder intensieve vorm kiezen door enkel te monitoren op de kwetsbare groepen jongeren.

2.3 Stel beleidsregels op om inspanningen te beoordelen

De inspanningen die jongeren hebben geleverd moeten aan het einde van de periode worden beoordeeld voor het bepalen van het recht op bijstand. Dit gebeurt doorgaans door individuele klantmanagers, zij kunnen bij de beoordeling terugvallen op beleidsregels. Uit onderzoek van de Inspectie SZW blijkt echter dat het onduidelijk is of en in hoeverre gemeenten dergelijke beleidsregels hebben opgesteld. FNV Jong hecht er een groot belang aan dat gemeenten beleidsregels hebben om willekeur tot het minimale te beperken. Zonder nadere regels weten jongeren vooraf onvoldoende waar zij later op beoordeeld worden en zijn zij na de zoektermijn overgeleverd aan de nukken en willekeur van de individuele klantmanager. Wij pleiten er dan ook voor dat gemeenten **beleidsregels opstellen op basis waarvan klantmanagers kunnen komen tot een objectief en afrekenbaar oordeel** en de inhoud ervan te communiceren naar jongeren bij de ingang van de zoektermijn.

Ten slotte

Maak het verschil door van de doelgroep jongeren prioriteit te maken. Zoek de jongeren in uw gemeente op, ga eens naar die hanglek of die sportclub waar u een babbeltje met ze kunt maken. Verdiep u in de alledaagse problemen waar zij tegenaan lopen en speel met uw te vormen beleid in op hun behoeftes voor een beter functionerende samenleving van morgen.

FNV Jong hoopt dat u onze voorstellen in overweging zult nemen. Uiteraard zijn wij bereid om met u mee te denken over het sociale jongerenbeleid in uw gemeente.

Met vriendelijke groet,

Robbert Coenmans
Voorzitter FNV Jong

² Gemeente Utrecht, *Vier weken zoektermijn Wet Werk en Bijstand. Een beeld van de gevolgen na invoering*, Oktober 2012